

Årsrapport 2017

NORSK MUSIKKRÅDS OG MUSIKKENS
STUDIEFORBUNDS ARBEID MED MUSIKKLOKALER

pr 05 01 2018

Norsk musikkråd

Musikkens studieforbund

INNLEDNING

Det har skjedd mye i Norsk musikkråd og Musikkens studieforbunds felles akustikkprosjekt etter at «NS 8178 Akustiske kriterier for rom og lokaler til musikkutøvelse» ble lansert i april 2014. Innsatsområdet har fått økt oppmerksomhet og bredere gjennomslag. Samarbeidet med viktige aktører som Norsk kulturskoleråd og Norges Musikkorps Forbund er styrket. Flere regionledd har fått eget akustikkmålestyr. Fylkene opplever en betydelig økning i antall måleoppdrag. NS 8178 vises i betydelig grad igjen i offentlige planer, kravspesifikasjoner og annet.

BAKGRUNN

Lokaler til musikkformål er det største og viktigste musikkfaglige innsatsområdet for Norsk musikkråd og Musikkens studieforbund, både nasjonalt, regionalt og lokalt. Medlemmene i våre medlemsorganisasjoner og alle andre musikkutøvere er storbrukere av musikklokaler. Det er viktig både for rekruttering, kvalitet og bredde at det finnes hensiktsmessige lokaler både til øving og framføring av alle typer musikk. Gode og tilpassede lokaler gir bedre musikkaktivitet i form av bl a mer effektive øvelser, større trivsel, bedre konserter, stimulerer rekruttering, og ivaretar helse, miljø og sikkerhet for både utøvere og instruktører.

Området berører alle sjangre, både barn, unge og voksne, amatører og profesjonelle, utøvere og publikum, og omfatter lokaler til både øving og konserter. Arbeidet er godt forankret i Norsk musikkråd og Musikkens studieforbunds hhv 33 og 30 medlemsorganisasjoner. I prosjektet har vi et nært samarbeid med mange av landets beste musikkakustikere.

Det har lenge vært liten oppmerksomhet om lokalets betydning for musikkutøvelse. Og i det offentlige er det beskjedent med kunnskap, noe som har medført at området er lite prioritert i offentlige planer og budsjetter. Det er et betydelig etterslep på hensiktsmessige lokaler innen alle sjangre, både til øving og konserter.

Dette er like relevant for skolebygg som for kulturbygg, for skolens klasserom, samlingsaler, aulaer og gymsaler brukes i betydelig grad både til opplæring, øving og framføring av musikk.

Til tross for svært beskjedne ressurser er mye oppnådd vedrørende akustikk og lokaler i vårt totale akustikkprosjekt:

- Utgitt diverse bøker og skrifter.
- Utviklet eget nettsted: www.musikklokaler.no
- Gjennomførte i 2008 – 2009 prosjektet Rom for lyd, i samarbeid med bl a tre studenter fra Høgskolen i Buskerud. Det ble gjort akustiske tiltak i et framføringslokale og et øvelokale, basert på grundige akustiske målinger og akustikkfaglige vurderinger. Ettermålinger og intervjuer bekreftet vellykkede tiltak.
- Opprettet eget nasjonalt utvalg for musikklokaler.
- Utviklet normer for romakustikk for forskjellige typer musikk.
- Etablerte i 2011 samarbeid med akustikkomiteen i Standard Norge for å etablere en nasjonal standard for akustikk i lokaler til musikkformål. Den nye standarden forelå i april 2014.
- Utviklet veileder for arbeid i kommunen, med delveiledere.
- Tolv regionledd har så langt skaffet seg akustikkmålestyr av profesjonell standard, og tilbyr målinger.
- Romakustikken er profesjonelt målt i vel 600 musikklokaler.
- Utviklet en opplæringsplan innen akustikkmåling for fylkesmusikkrådene.
- Gjennomført grunnopplæring i måling av romakustikk for over halvparten av fylkesmusikkrådene. Gjennomført videregående opplæring for flere fylkesmusikkråd.
- Politiske kampanjer for gode musikklokaler som felles valgkampsak til kommune- og fylkestingsvalgene i 2011 og 2015, lansert nasjonalt, regionalt og lokalt hhv høsten 2010 og 2014. Det ble jobbet gjennom både partiorganisasjonene og musikkorganisasjonene: www.musikk.no/LokMR/valg2015
- Politisk kampanje høsten 2012 i forbindelse med valgkampen til Stortingsvalget 2013. Fokuset på lokaler ble videreført fra kommune- og fylkestingsvalget i 2011. Dessuten løftet vi fram behovet for stabilitet i frivillighetens øvrige rammevilkår. Budskapet ble også denne gang spredt gjennom både partisøylene og vårt eget organisasjonssystem. Tilsvarende kampanje ble også gjennomført før valget i 2017.
- Pilotkurs i akustikk i 2015, for medlemsorganisasjoner og fylkesmusikkråd.
- Nasjonal dagskonferanse om musikklokaler i 2015, rundebordskonferanse i 2016.
- Alle landskonferansene for lokale musikkråd har hatt et betydelig fokus på lokaler.

UTVALG FOR MUSIKKLOKALER

I henhold til mandat vedtatt i styrene har Norsk musikkråd og Musikkens studieforbunds felles utvalg for musikklokaler som hovedoppgave å jobbe både politisk og faglig med musikklokaler. Utvalget skal arbeide for at hele musikklivet har gode, tilpassede lokaler til øving og konserter. Det skal også bidra til kvalitetssikring av offentlige investeringer i musikklokaler, spesielt på regionalt og lokalt nivå. Utvalget skal samarbeide med fylkesmusikkrådene og medlemsorganisasjonene, og bidra til økt bevissthet og kompetanseheving når det gjelder musikklokaler. Bistand til fylkesmusikkrådene og lokale musikkråd i spørsmål vedrørende musikklokaler er også en prioritert oppgave.

For å sikre relevant sjangerkunnskap og god kontakt med sjangermiljøene er utvalget satt sammen slik at kompetanse innen både lydsvak akustisk musikk, lydsterk akustisk musikk og forsterket musikk er godt representert. Særskilt kunnskap om skole- og kulturskolelokaler er også ivaretatt. Utvalget gjennomførte tre møter i 2017.

Utvalgets sammensetning i perioden 2015 – 2017:

- Jon G. Olsen, Akershus musikkråd (utvalgets leder)
  - Rolv H. Stokka, Norsk musikkråd
  - Trond Eklund Johansen, Musikkens studieforbund
  - Karl Ole Midtbø, Norges Musikkorps Forbund
  - Bård Hestnes, Norsk kulturskoleråd
  - Jan Ola Amundsen, NASOL
  - Olav Ø. Opsvik, Ung i kor/Koralliansen
  - Ketil Havgar, Musikkutstysordningen
  - Anders Tangen, Norske Konsertarrangører
  - Øyvind Skjerven Larsen, Norsk jazzforum
  - Erlend Rasmussen, Norsk musikkråd (utvalgets sekretær)
- Klassisk var representert i utvalget ved Anderz Døving t.o.m. våren 2016.

Høsten 2017 ble et nytt utvalg oppnevnt for perioden 2017 – 2019. Utvalget fikk følgende sammensetning:

- Jon G. Olsen, Musikkens studieforbund (utvalgets leder)
- Unni Færøvik, Norsk musikkråd
- Karl Ole Midtbø, Norge Musikkorps Forbund
- Bård Hestnes, Norsk kulturskoleråd
- Hans Ole Rian, Musikernes fellesorganisasjon
- Hege Knarvik Sande, Norsk kulturforum
- Jan Ola Amundsen, NASOL
- Aleksander Haugen, Norsk jazzforum
- Ketil Havgar, Musikkutstysordningen
- Tore Koster, Ung i Kor/Koralliansen
- Mariann Skjerdal, Norske Konsertarrangører
- Jonas Høgseth, BandOrg/AKKS
- Trond Eklund Johansen, Hedmark og Oppland musikkråd
- Iver Waage, Oslo musikkråd
- Erlend Rasmussen, Norsk musikkråd (utvalgets sekretær)

utvalgets prioriteringer og aktiviteter

I utvalgets møte 12. februar 2017 var det det enighet om følgende prioriteringer i arbeidet:

- Gjennomføre kartlegging av musikklokaler i en gjennomsnittlig norsk kommune, initiere en nasjonal undersøkelse
- Tilby presentasjoner og foredrag på organisasjonenes landsmøter – utvikle en presentasjonspakke

- Infoarbeid – jobbes videre i en arbeidsgruppe
  - kortinfo om musikklokaler
  - infoaksjon retta mot musikklivet
  - Facebook som virkemiddel til å bygge en folkebevegelse
- Presentere gode og dårlige akustikkeksampler
- Skaffe kunnskap om hørsel og musikk; hørselsforskning i samarbeid med NUMI og Terje Tranaas
- Elektronisk film med lydseksempler; tilby prosjekt til en opplæringsaktør
- Ta rede på kommuner som har særskilt fokus på skolen som lokalt kulturhus
- Dagskurs om NS 8178
- Dialog med arkitektbransjen
- Møte med KS og/eller Kommunaldepartementet
- Arbeid overfor utdanningsinstitusjonene
- Igangsette et arbeid innen forsterket musikk; etablere arbeidsgruppe

forslag til forbedring av byggt teknisk forskrift

Våren 2016 inviterte Direktoratet for byggkvalitet til innspill i forbindelse med revisjon av Byggt teknisk forskrift (TEK 10). Støttet av utvalg for musikklokaler anmodet Norsk musikkråd og Musikkens studieforbund om at en ny versjon av TEK forutsetter at «NS 8178 Akustiske kriterier for rom og lokaler til musikkutøvelse» legges til grunn når man skal bygge lokaler til musikkutøvelse. Når den nye forskriften forelå i juni 2017 viste det seg at forslaget ikke ble tatt til følge. I og med at direktoratet bl a hadde som mål å slanke forskriften hadde vi heller ikke forventet dette, men innspillet bidro til viktig synliggjøring av arbeidet vårt.

REGIONLEDDENE OG AKUSTIKKPROSJEKTET

Regionleddene er viktige aktører i arbeidet med musikklokaler, og kompetansen er svært stor i mange av fylkene. Så langt har Østfold, Akershus, Oslo, Hedmark/Oppland, Buskerud, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Møre og Romsdal, Trøndelag og Troms på eget initiativ skaffet seg måleutstyr av profesjonell standard. Alle fylkene har en eller flere personer som kan gjennomføre målinger. Alle akustikkmålerne har gjennomgått en intern opplæring i bruk av utstyr, gjennomføring av målinger, skriving av rapporter mm.

Jevnlig inviteres akustikkmålerne i fylkene til samlinger særskilt tilrettelagt for deres behov. Innholdet er i stor grad orientert mot håndtering av utstyr, rapportskriving, og måletekniske og databasetekniske temaer. Til disse samlingene inviterer vi med oss en profesjonell musikkakustiker. På todagerssamlinga i februar 2017 deltok fagakustiker Jens Holger Rindel fra Multiconsult på første dag.

akustikkmålinger

Måleaktiviteten i fylkene varierer, men den er stor i flere fylker. Så langt er det på landsbasis gjennomført mer enn 600 akustikkmålinger.

I 2015 ble det utviklet et Norgeskart der de enkelte målingene markeres. Kartet ble betydelig forbedret i løpet av 2016. Markørene peker videre til de enkelte målerapportene. Kartet er tilgjengelig fra forsiden på musikklokaler.no, se <http://www.musikklokaler.no/akustikk/her-har-vi-malt>

Arbeidet med NS 8178 avdekket et behov for å inkludere bl a måling av romforsterkning (G) i målingene. Dette krever en såkalt kulehøytaler ved selve målingene, og ikke bare halvkule som de tidligere utstyrspakkene omfatter. NMR/MSF har støtta de tidligste målefylkene med 50 % av innkjøpskostnaden med å oppdatere utstyrspakkene med kulehøytalere.

Behov for en ny rapportmal for akustikkmålingene ble en følge av ovenstående. Det ble derfor brukt en god del ressurser i 2015 og 2016 på utvikling av tredje generasjons rapportmal. Dette innebærer også utvikling av en felles, landsomfattende nettbasert registrerings- og databasemodell som skal legges til grunn for alle framtidige rapporter. De tidligere rapportdata er også samlet i denne, slik at vi nå har en nasjonal, felles database for akustikkmålingene. Dette vil gi oss og akustikkfagmiljøene en unik samling data av både nasjonal og internasjonal interesse.

support

I 2017 etablerte vi et tilbud om nasjonal support for akustikkmålerne. Tjenesten skulle både ivareta behov for hjelp i målesituasjoner og ved seinere rapportskrivning. Tjenesten er differensiert på teknikk, vurderinger innen type musikk (lydsvak, lydsterk, forsterka musikk) og harmonisering av rapporter.

NS 8178, NORSK MUSIKKRÅDS NORMER OG KOMMUNEVEILEDER MUSIKKLOKALER

NS 8178 Akustiske kriterier i rom og lokaler til musikkutøvelse

Norsk musikkråd utarbeidet for flere år siden normer og anbefalinger for akustikk i musikklokaler, inndelt i hovedkategoriene lydsvak akustisk musikk (kor, strykere o.l.), lydsterk akustisk musikk (korps, storband, symfoniorkester etc) og forsterket musikk (band og andre som forsterker lyden).

Etter et initiativ fra Norsk musikkråd vedtok akustikkomiteen i Standard Norge høsten 2011 at det skulle igangsettes et arbeid for å standardisere lydforhold i lokaler som benyttes til musikkformål. Det ble oppretta ei arbeidsgruppe for prosjektet. Gruppen hadde representanter for ulike bransjer som berøres av arbeidet, eksempelvis representanter for musikkbransjens organisasjoner, akustiske konsulenter, byggherrer og kommuner. Både Norsk musikkråd og Musikkens studieforbund var representert i arbeidsgruppa, og vi bekostet i fellesskap en stor del av prosjektkostnadene. Norsk musikkråds normer for lokaler til musikkformål ble brukt som utgangspunkt for arbeidet med den nye standarden.

En omfattende høringsprosess løste ut stort engasjement og mange innspill. «NS 8178 Akustiske kriterier i rom og lokaler til musikkutøvelse» ble lansert 9. april 2014, som verdens første nasjonale standard for akustikk i musikklokaler. Pga stor interesse i utlandet ble standarden ganske tidlig oversatt til engelsk.

I tillegg til synliggjøring er implementering svært viktig, først og fremst relatert til fylkeskommunenes fordeling av statsmidler til lokale og regionale kulturhus. Foreløpig er det bare Møre og Romsdal musikkråd og Akershus musikkråd som har lyktes med denne implementeringa. I tillegg har Oslo musikkråd bidratt til at Oslo kommune krever at standarden skal legges til grunn i forbindelse med musikklokaler når det bygges nye skoler eller gamle rehabiliteres.

Norsk musikkråds normer og anbefalinger

Selve standarden omtaler bare det som mandatet åpner for, dvs romakustikk i musikklokaler. I forbindelse med andre viktige variabler, f eks lydisolering, tilgang og tilgjengelighet, lager og oppbevaring, ventilasjon, lys mm, viser standardens litteraturliste til «Norsk musikkråds normer anbefalinger. En revidert versjon av normene ble lansert i januar 2017.

I og med at det vises til normene i litteraturlista i NS 8178 kan ikke selve tittelen endres. Men med logoer og i tekst vises det til at Norsk musikkråd og Musikkens studieforbund står sammen om dokumentet.

kommuneveileder musikklokaler

Vår egen «Kommuneveileder musikklokaler» er en helhetlig plan i seks trinn for lokalt arbeid med musikklokaler. Veilederen, som sist ble revidert i 2017 og som ligger til gratis nedlasting på www.musikklokaler.no, omtaler bl a

registrering, vurdering og utbedring av musikklokaler i kommunen. Fokuset i veilederen ligger på lydforhold og romakustikk.

MUSIKKLOKALER.NO

Den viktigste arenaen for synliggjøring av arbeidet med musikklokaler er www.musikklokaler.no – Norsk musikkråd og Musikkens studieforbunds eget kunnskapsnettsted for initiering, etablering, utbedring og drift av musikklokaler. Her samles og tilgjengeliggjøres kunnskap og ressurser. Nettstedet skal fremme varige kunnskaper, dvs det er ikke et nyhetsnettsted.

Det jobbes kontinuerlig med forbedring og videreutvikling av nettstedet. Nettstedet fikk ny design i 2015/2016. Designen på nettstedet danner også grunnlag for utforming av maler, presentasjoner, utgivelser og annet støttemateriell.

KONFERANSER MM

landsmøtehelga 2017

I forkant av Norsk musikkråd og Musikkens studieforbunds felles landsmøtehelg i Molde i mai arrangerte vi en todelt fagkonferanse. Del to hadde tittelen «Akustikkvandring i Moldes nye kulturskole». Her ble det innledningsvis orientert om vårt felles akustikkprosjekt. Deretter ble det bl a fokusert på prosess, produkt og foreløpige erfaringer med den nye kulturskolen, inkludert involvering av lokale brukere og akustikkkompetansen i Møre og Romsdal musikkråd. Avslutningsvis var det vandring gjennom saler og øverom for bl a å «kjenne» på akustikk for lydsvak, lydsterk og forsterka musikk og andre sider ved lokalenes egnethet.

konferanser for lokale musikkråd

Lokaler til musikkformål fikk også i år plass i programmet for årets konferanse for lokale musikkråd, avviklet i Hurdal i september. I programmet presenterte vi bl a ny metode for registrering av musikklokaler i kommunen, foreløpig resultat en kartlegging av musikklokaler i Eidsvoll kommune, drøfta det lokale musikkrådets rolle i arbeidet for bedre musikklokaler, og snakka om skolen som lokalt kulturhus.

medarbeidersamlinger

Arbeidet med musikklokaler er tema på alle Norsk musikkråd og Musikkens studieforbunds medarbeidersamlinger for ansatte i våre felles regionledd. Her presenteres siste nytt i prosjektet.

verdenskongress for akustikere i Boston

Takket være vårt gode samarbeid med Norges beste musikkakustikere har Rom for spilleglede fått internasjonal oppmerksomhet. I 2017 ble Jon G. Olsen invitert til å presentere arbeidet vårt på en verdenskongress for akustikere, Acoustics'17 in Boston.

PROSJEKTER

kartlegging av musikklokaler

I henhold til prioritering i utvalg for musikklokaler ble det våren 2017 igangsatt en kartlegging av lokaler som brukes til musikk i Eidsvoll kommune. Eidsvoll er en gjennomsnittlig norsk kommune, med bl a en engasjert kulturskole og et aktivt lokalt musikkråd. Kartleggingen ble gjennomført i regi av Akershus musikkråd, i samarbeid med bl a Eidsvoll musikkråd. Hensikten var å prøve ut en prosjektmodell med tanke på en større nasjonal kartlegging. I 44 rom ble høyde/lengde/bredde målt, det ble tatt bilder, det ble tatt rede på brukere og hva rommene benyttes til, brukervennlighet, akustiske forhold (tørt/klangfullt/bakgrunnsstøy), eventuelle sceneforhold mm.

Hovedkonklusjonen i rapporten er som følger:

«Musikklivet i Eidsvoll bruker i alt 44 rom til øving og konserter. Disse øvings- og framføringslokalene ligger i 17 forskjellige bygninger. Det er gjennomført en enkel kartlegging med fokus på å finne ut hvilke lokaler som er i bruk, og til hva. Hvert enkelt rom er målsatt, siden størrelse er den viktigste faktoren for å finne ut hva rommet kan være egnet til.

Det er 5 kor, 7 korps, 1 storband og 7 øvrige musikkgrupper i kommunen. Det er kun 3 rom som er tilstrekkelig store som øvelokale for store grupper (kor, korps og storband) – alle øvrige rom er for små i henhold til Norsk standard NS8178 Akustiske kriterier for rom og lokaler til musikkutøvelse. Dette er kultursalen på Råholt ungdomsskole (stor nok til kor), foyajeen på Langset skole og kantina på Eidsvoll videregående skole (store nok til korps/storband).

For å kunne være egnet til jevnlig musikkbruk er det behov for lagerplass i umiddelbart tilknytning til øverommet. Dette er en stor utfordring i flere av lokalene.

Det er behov for å følge opp kartleggingen med akustiske målinger i de rommene som er store nok og som har potensiale til å fungere godt til musikkformål.»

Våren 2017 vedtok Kulturalliansen at arenapolitikk skal være en hovedprioritet og at det bl a skal initieres en nasjonal kartlegging av kulturlokaler. I første omgang skal det gjennomføres en pilotkartlegging, som kan legge grunnlaget for en nasjonal kartlegging. Erfaringene fra kartlegginga i Eidsvoll kommune var så gode at prosjektmodellen vil bli lagt til grunn for denne piloten, men lokaler for andre kulturuttrykk vil bli inkludert.

stortingsvalget 2017

Som til tidligere valg utarbeidet Norsk musikkråd og Musikkens studieforbund innspill til partiene i forbindelse med valgkampen til Stortingsvalget 2017. På vegne av organisasjonene fokuserte vi på behovet for en ny støtteordning for oppgradering og tilpasning av eksisterende kulturlokaler, styrking av desentralisert ordning for tilskudd til kulturbygg, og kartlegging av behov for og tilstand til kulturlokaler.

Innspillet ble høsten 2016 sendt Stortingspartiens nasjonale sekretariat. Det ble også sendt til våre regionledd, med anmodning om å sende til partiens fylkeslag og lokallag i eget fylke.

pedagogisk utviklingsarbeid og studieplaner

Som et ledd i sitt pedagogiske utviklingsarbeid ga Musikkens studieforbund tilskudd til to innsatsområder i 2015- 2016: Utvikling av materiell for grunnkurs i akustikk, og initiering av et utviklingsprosjekt som mer knytter akustikken til selve musikken og setter musikeren i fokus. Som et ledd i dette arbeidet er det utviklet to akustikkrelaterte studieplaner: Grunnkurs i musikklokaler akustikk og Kurs i akustikkmåling i praksis. Den første orienterer seg ut fra bygg/lokaler, den andre legges til grunn for opplæring av våre egne akustikkmalere.

ØKONOMI OG ARBEIDSRESSURSER

Norsk musikkråds prosjektbudsjett for musikklokaler var i 2017 på kr 160.000. Musikkens studieforbund bidro med tilsvarende fra sin budsjettavsetning til handlingsprogrammet. I tillegg bidrar Musikkens studieforbund med et etableringstilskudd på kr 25.000 til nye akustikkfylker.

Jon G. Olsen fra Akershus musikkråd, Trond Eklund Johansen fra Hedmark og Oppland musikkråd og Jonas Høgseth fra Møre og Romsdal musikkråd er de mest involverte fylkesressursene i akustikkarbeidet. Akustikkprosjektet er det største arbeidsområdet for Erlend Rasmussen i Norsk musikkråd.

Norsk musikkråds og Musikkens studieforbunds utvalg for musikklokaler:

Jon G. Olsen // jon.olsen@musikk.no // tlf 63 81 53 65

Norsk musikkråd:

Erlend Rasmussen // erlend.rasmussen@musikk.no // tlf 22 00 56 00

Norsk musikkråd

Musikkens studieforbund